

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.40 (3256) ●

● ЧАЦВЕР, 27 КАСТРЫЧНІКА, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Натхненне — ад рэчаіснасці

На з’ездзе Саюза пісьменнікаў Беларусі госці гаварылі аб тым, як убачылі на мінскіх новабудоўлях “вясельны танец жураўлёў” **Стар. 2**

Таямніцы Белавежскай пушчы

Апублікаваны незнаёмыя дакументы з біяграфіі самага вялікага запаведніка Еўропы **Стар. 3**

Падарункі з глыбінкі

Да разьбяра дзедка Мікалая часта прыязджаюць госці **Стар. 4**

Вярнуўся ў бронзе

У Кіеве адкрылі помнік Уладзіміру Караткевічу

Карына Аляксандрава

Варта ўгадаць, што жыццё і творчасць пісьменніка былі цесна спалучаны з украінскай зямлёй. У 1950-я гады Уладзімір Караткевіч вучыўся на філалагічным факультэце Кіеўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі, працаваў настаўнікам там жа, на Кіеўшчыне. Дарэчы, знакаміты нарыс пісьменніка “Зямля пад белымі крыламі” ўпершыню пабачыў свет менавіта на ўкраінскай мове. У сваіх шматлікіх мастацкіх творах і літаратуразнаўчых артыкулах Уладзімір Караткевіч звяртаўся да ўспамінаў пра жыццё ва Украіне, даследаваў творчасць класікаў украінскай літаратуры: Тараса Шаўчэнкі, Лесі Українкі, Івана Франко.

Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця помніка Уладзіміру Караткевічу ў Кіеве ўдзельнічалі міністр культуры Беларусі Павел Латушка і міністр культуры Украіны Міхаіл Кульняк, прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі дзвюх краін. На цырымоніі выступіў ансамбль “Купалінка” Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

З нагоды адкрыцця помніка ў Нацыянальным кіеўскім універсітэце прайшла прэзентацыя спецыяльнага выдання кнігі Уладзіміра Караткевіча “Дзікае паляванне караля Стаха” на чатырох мовах — беларускай, рускай, украінскай, англійскай, — выпушчанага да 80-годдзя з дня нараджэння пісьменніка, якое адзначалася летась. У прэзентацыі ўдзельнічалі старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, намеснік старшыні Рэспубліканскага савета па справах культуры і мастацтва Анатоль Бутэвіч.

Як паведамілі ў Міністэрстве культуры Беларусі, помнік Караткевічу створаны ў выкананне дамоўленасці прэзідэнтаў Беларусі і Украіны. З гэтай нагоды Міністэрствам культуры быў праведзены рэспубліканскі конкурс на стварэнне праекта. Аўтарамі помніка сталі беларускія скульптары Канстанцін Селіханавіч, Алег Варвашэня і архітэктар Аляксандр Корбут.

Помнік Караткевічу ўжо ёсць у Оршы і Віцебску. Цяпер бронзавая скульптура класіка

Помнік Уладзіміру Караткевічу цяпер ёсць і ў Кіеве

беларускай літаратуры ўстаноўлена ў сталіцы Украіны на вуліцы Кацюбінскага, побач з будынкам беларускага пасольства ў Кіеве. Уладзімір Караткевіч стаіць ва ўвесь рост на фоне разгорнутай кнігі, на старонцы якой змешчана апошняя

страфа аднаго з яго вершаў на беларускай і ўкраінскай мовах:

*І пад тлушак зялёны гоман
Нарадзіліся для абшараў, —
Плод кахання бору
і хмары, —
Мой Дняпро, і Бяроза,
і Нёман...*

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Падарожжа ў старую Вільню

Зборнік Аляксандра Адамковіча прыадкрывае малавядомыя старонкі з жыцця вядомага еўрапейскага горада

Адам Мальдзіс

Некаторых чытачоў, можа, збянтэжыць загаловак майго артыкула: цяпер жа сталіцу суседняй Літвы паводле міжнародных правілаў і ў Беларусі трэба называць Вільнюсам. Але ж сталіцай Літвы гэты старадаўні горад стаў толькі ў 1939-м. Праўда, раней ён быў галоўным горадам Вялікага Княства Літоўскага, ды гэта была супольная беларуска-літоўская дзяржава, назва Вільнюс тады не ўжывалася. Цікавы і так званы міжваенны перыяд, калі Вільня

з’яўлялася культурным асяродкам Заходняй Беларусі. Зрэшты, і цяпер горад, які паэт Уладзімір Жылка трапіна назваў “крывіцкай Мекай”, на нашым памежжы, ды і ў самім Вільнюсе на побытавым і нават грамадскім узроўні называюць Вільняй.

Жывыя ўспаміны майго дзяцінства: бацька з вечара запрагае каня і кладзе на воз дровы, маці выносіць з хаты сувой адбеленага палатна, некалькі адціснутых і высушаных сыроў і знаходзіць для іх месца на возе. Потым мы прыстройваемся на дрывах, кла-

дзем пад сябе ахапкі сена або саломы і ўсю ноч едем праз лясы і вёскі — у Вільню. Каб там на рынку “Пад галаяй” (каля крытай гандлёвай залы) прадаць няхітры тавар і на выручку тут жа купіць соль, запалкі, крыху цукру і селядцоў — астатнія грошы пойдучы на падаткі польскім уладам. На рынку мне ўсё зразумела: сяляне каля фурманак гавораць “па-тутэйшаму”, а гараджане, што купляюць, — “па-панску”, гэта значыць па-польску. Часам побач гучаць нейкія незвычайныя словы і фразы. Крыху пазней я даведаўся: то

былі ва ўжытку літоўская і яўрэйская мовы. Пад абед, закончыўшы справы, едем на суседнюю з рынкам Базыльянскую вуліцу (назва застаецца такой і цяпер) у госці да бацькавага брата “дзядзькі Вінцэнтага”. Узнімаемся на трэці паверх, уручаем гаспадарам вясковыя ласункі. У пакоях гараць нязвычайныя лампады, і гаварыць тут пажадана па-руску. А калі падысці да акна, бачны ўнізе прыгожыя “базыльянскія мурлы”, дзе, як мне кажуць, месціцца беларуская гімназія і беларускі музей... → **Стар. 2**

ВЕСТКИ

Чырвоная соль зямлі

Новы калійны камбінат у Беларусі пабудуюць на прынцыпах прыватна-дзяржаўнага партнёрства

Як вядома, цяпер краіна пастаўляе на сусветныя рынкі тысячы тон каштоўных калійных угнаенняў, якія здабываюцца ў шахтах Салігорска. Тамтэйшае акцыянернае таварыства “Беларуськалій” — адно з буйнейшых у свеце па вытворчасці падобнай прадукцыі. У планах і будаўніцтва другога калійнага камбіната, магутнасцю 1,1 мільёна тон угнаенняў у год, заявіў нядоўна Прэм’ер-міністр Беларусі Міхаіл Мясніковіч на сустрэчы з Міхаілам Гударыевым. Расійскі бізнесмен — уладальнік кампаніі GMC Global Energy plc, бярэцца рэалізаваць вялікі інвестпраект у Беларусі. Плануецца, што новы камбінат будзе ўзведзены за кошт сродкаў кампаніі.

Пры рэалізацыі праекта будзе створана каля паўтары тысячы новых працоўных месцаў, агульны ж аб’ём інвестыцый — паўтара мільярда долараў. Гэта — машабны праект па асваенні нетраў Беларусі на прынцыпах прыватна-дзяржаўнага партнёрства.

Першыя інвестыцыі ў праект пойдучы ўжо сёлета, каля 70 працэнтаў рабочых і спецыялістаў, якія прыцягваюцца для будаўніцтва, будуць беларускімі грамадзянамі. Генеральны дырэктар прадпрыемства і кіраўніцтва кампаніі таксама павінны быць з Беларусі.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Родны кут у Іркуцку

Добры дзень, шануюная рэдакцыя! Хочацца падзяліцца з вамі і з чытачамі “Голасу Радзімы” прыемнай навіной. З нагоды свайго 15-годдзя Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Я. Чэрскага адкрыла клуб сустрэч “Мой родны кут”. Тэмы для гутарак у ім — самыя розныя. Тут можна знаёміцца і абмяркоўваць творы беларускай літаратуры, слухаць музыку, глядзець фільмы, запісы спектакляў розных тэатральных калектываў Беларусі.

Днямі прайшла і першая сустрэча ў клубе. На ёй іркуцкая беларуска Кацярына Агаркова-Ляпо прадставіла свой новы зборнік вершаў.

Алена Мамантава,
Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Я. Чэрскага

ПАДЗЕЯ

Натхненне — ад рэчаіснасці

На Другім з'ездзе Саюза пісьменнікаў Беларусі госці з замежжа гаварылі аб тым, як убачылі на мінскіх новабудоўлях “вясельны танец жураўлёў”

Іван Ждановіч

“Смак роднай мовы...”. Стэнды з так званай сацыяльнай рэкламай і цяпер здалёк відаць на мінскім праспекце Незалежнасці пры будынку Беларускай дзяржфілармоніі, дзе праходзіў пісьменніцкі з'езд. “Журавіны — клюква...”, “Ажыны — ежевика...”, “Суніцы — земляніка...”. Нават на прыкладзе назваў ягад яскрава бачна, што пры ўсёй роднасці беларуская і руская мовы — розныя. А калі згадаць, што ў Беларусі цяпер пражываюць прадстаўнікі амаль 140 розных этнасаў, становіцца зразумелым, як важна ўсім разумець адзін аднаго. Каб жыць у згодзе. У вострых выступленнях на з'ездзе чулася трывога: цяпер церпіць крах палітыка мультыкультурнасці ў краінах Заходняй Еўропы. Але ці непазбежныя канфлікты паміж рознымі культурамі?

Менавіта прыгожае, выверанае, сумленнае слова і ёсць, гаварылася на з'ездзе, найпершы сродак, пры дапамозе якога вядзецца дыялог культур. Па ўсёй краіне краіны сотні людзей розных узростаў, прафесій займаюцца літаратурнай творчасцю. Выступаючы на з'ездзе, старшыня пісьменніцкай арганізацыі Мікалай Чаргінец — дарэчы, зноў пераабраны на гэтую пасаду — прывёў красамоўны факт: за пяць гадоў існавання Саюза пісьменнікаў Беларусі яго склад павялічыўся ў 5 разоў. Між іншым, у шэрагах творчай суполкі цяпер ёсць не толькі грамадзяне Беларусі, але і прадстаўнікі Расіі, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Сербіі, Сірыі, Аўстрыі.

У ліку надзённых праблем, пра якія гаварылі працаўнікі слова, — стан беларускай мовы,

выданне новых твораў і работа з моладдзю, духоўная атмосфера ў грамадстве і тое, наколькі сёння творчасць пісьменніка адпавядае патрабаванням часу.

Сам саюз актыўна займаецца выдавецкай дзейнасцю — з яго падтрымкай пабачыла свет ужо больш за мільён кніг. Творчая суполка садзейнічае

тыфашысту Юліусу Фучыку. З просьбай аб такой падтрымцы з трыбуны з'езда звярнуліся да калег чэшская публіцыстка, член Саюза пісьменнікаў Чэхіі і старшыня Таварыства чэшска-беларускай дружбы, актывістка славянскага руху Чэхіі Наташа Веберава і вядомы ў Чэхіі журналіст Ян Яленік. Дарэчы,

Аднак, як лічыць творца з Азербайджана Чынгіз Абдулаеў, менавіта ад пісьменнікаў часта залежыць і будучыня грамадства. Бо менавіта яны фарміруюць меркаванні чытачоў па розных пытаннях гісторыі і сучаснасці. “Якія ідэалы мы прапаведуем — такім і будзе грамадства”, — упэўнены Ч. Абдулаеў. Ён пры-

пачэсную місію — адстойваць сумленнасць, міласэрнасць. Вельмі цёпла гаварыў госці і пра Беларусь. “Я шмат напісаў, але заўважыў: не магу ў сваіх творах апісаць дрэннага беларуса: не атрымліваецца, уяўлення не хапае... — зала ўспрыняла такое прызнанне апладысментамі. — Можа, гэта звязана з бацькам: ён у вайну праз Беларусь праходзіў, ваяваў на Першым Беларускам фронце. Казаў: у любую хату зойдзеш — усюды прымуць цёпла. Падтрымаюць, выслушаюць, зразумеюць. Вось ёсць горад анёлаў, вёскі анёлаў, а ў бацькі склалася адчуванне, што гэта краіна анёлаў”. Чынгіз Абдулаеў падзякаваў, што ў Беларусі зберагаюць тую духоўную каштоўнасць, якія “ўсім людзям дарагія”, пажадаў і надалей беларусам жыць сумленна: “Заставайцеся Рэспублікай анёлаў — а мы вас будзем любіць і шанаваць”.

Прыгожай і прыветнай пабачыў суседнюю краіну і пісьменнік з Літвы Вітаўтас Жэмайтас, які звярнуўся да залы з беларускімі словамі: “Мілья сябры, шануюныя калегі!” Ён гаварыў, што пісьменнікам варта мацаваць даўняе сяброўства паміж нашымі народамі. Радаваўся, што, нягледзячы на ўсе цяжкасці, у Мінску шмат новабудоўляў. Дарэчы, будаўнічыя краны, якія працуюць паўсюль, Вітаўтас пабачыў у незвычайным ракурсе — гэта, сказаў, так прыгожа, як “вясельны танец жураўлёў”. Беларускія калегі паабяцалі, што падораць яму літоўска-беларускі слоўнік, каб больш плённай была перакладчыцкая праца літаратара. А ён на заканчэнне выступлення пажадаў ім “тоўстых і разумных кніг, важкіх ганарараў — і каб на цудоўнай беларускай зямлі заўсёды танцавалі жураўлі”.

У дэлегатаў і гасцей з'езда было шмат цікавых сустрэч, размоў, знаёмстваў

таму, каб беларускую літаратуру шырэй ведалі ў свеце, каб выдаваліся творы высокага мастацкага ўзроўню.

Клопаты літаратараў, аднак, сягаюць і далей за межы краіны. Прыкладам, дэлегаты з'езда падтрымалі петыцыю культурнай грамадскасці Чэхіі да гарадскіх улад Прагі аб вяртанні на ранейшае месца помніка вядомаму публіцысту-ан-

заклік паставіць подпісы пад петыцыяй як да грамадзян Чэшскай Рэспублікі, так і іншых краін, якія “шануюць памяць і заветы барацьбітоў супраць фашызму”, на з'ездзе зачытаў малады пісьменнік Уладзімір Гаўрыловіч — унук ветэрана, які вызваляў Прагу ад фашыстаў.

Даўняе, мінулае, вядома ж, прыцягвае ўвагу пісьменнікаў.

вёў прыклады спальвання кніг у розных рэспубліках пасля развалу Савецкага Саюза, падзяліўся болю ад таго, што яго родны Азербайджан і суседняя з ім Арменія варагуюць ужо больш за дваццаць год. Літаратар, агульны тыраж кніг якога ў свеце перавысіў 26 мільёнаў, лічыць: пісьменнік не мае права заставацца ў баку ад жыцця, ён павінен спраўджаць сваю

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Падарожжа ў старую Вільню

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І вось не так даўно на адрас рэдакцыі “Голасу Радзімы” прыходзіць бандэроль з Вільнюса, а ў ёй — кніжка Аляксандра Адамковіча “Беларусы ў Літве: учора і сёння. Кніга I — Вільня”, выдадзеная Таварыствам беларускай культуры ў Літве “пры фінансавай падтрымцы Зміцера Віленскага” (яўна псеўданім). На вокладцы кнігі красуецца пышная барочная брама, якая вядзе ў былыя беларускія гімназію і музей, куды трапіць мне ў дзяцінстве ўжо не давалося — пачалася вайна.

Аўтар кнігі, Аляксандр Адамковіч, — ураджэнец Віцебскай вобласці, нядаўні выпускнік аддзялення беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры Вільнюскага педуніверсітэта. Гады вучобы ён выкарыстаў для напружаных

пошукаў у дзяржаўных і дамашніх архівах старажытнага горада. Сабраных матэрыялаў хапіла на цэлую кніжку, на якую потым, не сумняваюся, будуць спасылацца даследчыкі.

Што ж уваходзіла ў беларускую культурную прастору Вільні ў міжваеннае дваццацігоддзе? Якія дакументы ўдалося выявіць маладому шукальніку? Найперш яны датычацца школьніцтва: Беларускай настаўніцкай семінарыі, Віленскай беларускай гімназіі, Віленскай праваслаўнай духоўнай

семінарыі. Мы даведваемся, хто там і што выкладаў, хто вучыўся, як развівалася грамадскае і культурнае жыццё, якія настроі панавалі сярод вучняў і настаўнікаў і якія даносы паступалі на іх уладам. Ёсць звесткі пра беларускае школьніцтва на перыферыі — аж да Валожына, Маладзечна і Вілейкі. Далей ідуць невядомыя раней дакументы пра беларускі перыядычны друк у Вільні (усяго 12

выданняў) і дзейнасць Беларускага пасольскага клуба.

Другая частка кнігі пераносіць чытача ў сучасны Вільнюс. Аўтар падрабязна расказвае пра дзейнасць Таварыства беларускай культуры (шкада, што паралельна не паказана шматгранная работа Згуртавання беларускіх грамадскіх суполак Літвы), змяшчае падрабязныя інтэрв'ю са знакамітымі суайчыннікамі: Раман Вайніцкі, Таццяна Дубавец, Хведар Нюнька, Лілея Плыгаўка, Галіна Сівалава і іншыя. У выніку складваецца добрая панарама беларускага грамадска-культурнага жыцця ў Вільнюсе.

Дзелячыся планами, Аляксандр Адамковіч паведамляе: беларусам Літвы ён мяркуюе прысвяціць яшчэ чатыры свае кнігі. І верыцца, што ён, надзелены такім маладым імпэтам, гэта зробіць.

Дапамога на адлегласці

Святлана Саўко

Тэлекансультацыйныя модулі для анлайн-лячэння нейралагічных захворванняў пачалі выкарыстоўваць у раённых медыцынскіх установах

Як паведаміў на прэс-канферэнцыі загадчык кафедры нервовых і нейрахірургічных хвароб Беларускага медыцынскага ўніверсітэта Аляксандр Фядулаў, такое абсталяванне дае магчымасць раённым урачам атрымліваць кансультацыі ў складаных выпадках, раіцца з калегамі з абласных і сталічных медыцынскіх устаноў. Для гэтага ўрачу дастаткова звязацца з мультымедычным цэнтрам, створаным на базе 9-й гарадской клінічнай бальніцы Мінска. Па словах Аляксандра Фядулава, попыт на паслугі цэнтра расце. Задаволены і спецыялісты, і пацыенты.

Таямніцы Белавежскай пушчы

Апублікаваны невядомыя дакументы з біяграфіі самага вялікага запаведніка Еўропы

Іна Ганчаровіч

“Пушча павінна быць мацнейшай”, — такую рэзалюцыю ў свой час наклаў расійскі імператар Аляксандр III на праекце лясных распрацовак у Белавежскай пушчы. Пра гэта згадвалася летась, калі шырока святкавалася 600-годдзе ўвядзення, яшчэ вялікім князем літоўскім Вітаўтам, рэжыму запаведнасці ў бяскрайніх лясках на захадзе сучаснай Беларусі. Зрэшты, і княжацкія ды царскія паляванні, і той самы рэжым запаведнасці нейкім неверагодным чынам ужываліся ў самой пушчанскай прасторы! Як тое адбывалася? Многа цікавых звестак на гэты конт ёсць у кнізе “Царскія паляванні ў Белавежскай пушчы. Старонкі гісторыі”, якая незадоўга да леташніх афіцыйных урачыстасцяў у Белавежскай пушчы пачыла свет у выдавецтве “Беларусь”. Думаю, пры ўсім багацці выданняў пра запаведнік гэтае заслугае асаблівай увагі. Бо ў ім усе выкладзеныя факты падмацаваны архіўнымі дакументамі і фатаграфіямі, многія з якіх публікуюцца ўпершыню.

Пра адметнасці кнігі мы гутарым з Мікалаем Чэркасам — адным з яе аўтараў. Ён кандыдат біялагічных навук, у мінулым — супрацоўнік Белавежскай пушчы.

— Як атрымалася, што вы, біёлаг па адукацыі, узятліся за напісанне гістарычнай кнігі?

— Тое адбылося на першы погляд выпадкова. Я шмат гадоў жыў і працаваў у Белавежскай пушчы, заўсёды цікавіўся яе ўнікальнай гісторыяй. У мяне быў сабраны вялізны архіў рэдкіх фатаграфій польскага перыяду пушчы і часоў нямецкай акупацыі. І вось пры падрыхтоўцы сваёй дысертацыі я апынуўся ў падмаскоўным Краснагорску, у архіве кінафотадакументаў. Супрацоўнікі архіва тады якраз знайшлі негатывы фатаграфій царскай сям’і, але ні даты, ні месца многіх здымкаў ніхто не ведаў, нават эксперты. На фотаздымках царскія асобы

стаяць на фоне бяроз. Я паглядзеў уважліва і сказаў: “Гэта адбывалася ў Белавежскай пушчы”.

Мне не паверылі адразу, быў сабраны мастацкі савет, перад якім мне давалася трымаць прамову. Пераняў. Пасля таго выпадку і была заключана дамова на абмен фатаграфіямі: 100 маіх на 100 іхніх, з архіва. Гэта былі вельмі рэдкія фатаграфіі царскіх паляванняў з часоў ад Аляксандра III да Мікалая II уключна, прычым першая датавана 1886 годам. Затым лёс звёў мяне з Ірынай Пармузінай, навуковым супрацоўнікам Дзяржаўнага гісторыка-культурнага музея-запаветніка “Маскоўскі Крэмль”. Дзякуючы ёй з’явілася магчымасць вывучыць гістарычныя архіўныя матэрыялы аб пушчы. Урэшце і ўзнікла ідэя сумесна апублікаваць найцікавыя гістарычныя матэрыялы.

— Вы спыніліся на “царскім” перыядзе гісторыі Белавежскай пушчы. Чаму? Ёсць жа не менш цікавыя факты, напрыклад, пра паляванні былых генеральных сакратараў кампартыі, прэзідэнтаў розных краін. Яны ж таксама былі не супраць папалываць.

— Маеце рацыю. Пра пушчу можна пісаць бясконца, глядзець на яе пад рознымі ракурсамі. Пушчы ж самой больш пашанцавала з візуальнымі летапісамі царскага перыяду. Захаваліся так званыя справядчыя дакументы, а таксама ўказы, дзённікі, перапіска. Дэмакратыі, можа, тады і не было, але ўзорны парадак — несумненна. Гэта — перыяд асаблівага статусу пушчы, калі было створана адмысловае яе кіраванне ў складзе Доляў (рускае слова — Удел). Кожнае ж царскае паляванне было пратакольным мерапрыемствам на шталт сённяшніх самітаў, якое шырока асвятлялася ў прэсе. Пісалі, якія падрыхтоўчыя работы праводзяцца, як будзе арганізавана паляванне, у якія тэрміны, колькі было забіта жывёл і

Зубрам у Белавежскай пушчы і сёння прывольна

што тычыцца сучаснай гісторыі, то і гэта вельмі цікавы пласт фактаў. Але, на жаль, у савецкія часы ўсё вельмі старанна прыхоўвалася. І таму вы практычна не знойдзеце фатаграфій таго перыяду, а калі яны і ёсць, то вельмі дрэннай якасці, паколькі фатаграфаванне забаранялася. У асноўным здымкі аматарскія, да таго ж ім даводзілася праходзіць занадта вялікі і цяжкі шлях да выдання.

— Вы казалі пра асаблівы статус кіравання пушчай таго перыяду. Была рэзалюцыя імператара Аляксандра III “Пушча павінна быць мацнейшай”. Гэта быццам адлюстроўвае стаўленне

да Белавежскай пушчы, сведчыць пра жаданне захаванне ўнікальнай масіў. Але, з другога боку, уражае маштабнасць паляванняў!..

— Паляванні пры царях праводзіліся адзін раз на тры гады ў дазволены перыяд — увосень. Такое паляванне не наносіла папуляцыйнай ніякай шкоды. Парушыць гэтым законы цар не мог: навошта даваць падставы для публічнай крытыкі? Калі казаць пра маштабнасць, то і тут можна знайсці цікавае параўнанне. У царскім паляванні звычайна ўдзельнічала каля 25 паляўнічых і да дзвюх тысяч загоншчыкаў. Цікава, што тыя паляванні адрозніваліся вялікай дэмакратычнасцю: незалежна ад статусу, усе, у тым ліку і цар,

цягнулі жэрабя — нумары на стралковую лінію. Мясца забітых жывёл раздавалася мясцовым сялянам.

Ёсць архіўныя дакументы, якія сведчаць аб рэгуляванні царскіх паляванняў. Напрыклад, і ў год багацця дзічыны (1900-ы) самыя вопытныя паляўнічыя не стралялі па зубровым статку. А з-за вялікага падзяжу жывёл у 1909-м паляванне наогул не праводзілася. Ёсць успаміны кіраўніка пушчы Галенкі, які піша, што “вялікі князь Мікалаіч Мікалаевіч малодшы не столькі страляў, колькі разглядаў дзічыну ў бінокль”.

— Цяпер, мы ведаем, кіраўнікі краін, знаходзячыся на адпачынку, часам праводзяць “сустрэчы без гальштукаў”, якія даюць магчымасць вырашаць розныя пытанні. А як было тады?

— Цар і на паляванні заставаўся царом. Першае царскае паляванне ў 1860 годзе Аляксандра II праходзіла напярэдадні перамоў з Аўстрыяй і Прусіяй у Варшаве. Тады перамовы зайшлі ў тупік. Напаляванне запрасілі тамтэйшых прынцаў, і напружанне было знята. Больш таго, можна сказаць: гасці дабраславлілі цара на рэформы, і было прынята рашэнне аб адмене прыгоннага права. Мікалай II у сваіх дзённіках адзначае, што, “знаходзячыся на паляванні, працаваў з паперамі, прывезенымі фельд’егерам”.

Бывалі і іншыя выпадкі. Развал Расійскай імперыі, між іншым, таксама пачаўся з Белавежскай пушчы. Мікалай II, знаходзячыся на паляванні, своечасова не адказаў на дэпешу японскага ўрада, і ўрэшце пачалася руска-японская вайна. У адной з нядаўна выдадзеных кніг адзначана, што “цар быў заняты больш важнымі дзяржаўнымі справамі”. А ён паляваў!..

Пасляслоўе. Шмат фактаў, пацверджаных дакументамі, ёсць для развагаў на гэты конт у кнізе “Царскія паляванні ў Белавежскай пушчы. Старонкі гісторыі”. Выданне яшчэ раз сведчыць пра значэнне Белавежскай пушчы як унікальнага нацыянальнага помніка гісторыі, культуры і прыроды.

Мікалаі Чэркас і яго кніга

Так некалі выглядаў імператарскі палац у Белавежы

У туманах Белавежскай пушчы прыхавана шмат таямніц

ТРАДЫЦЫ

Падарункі з глыбінкі

Да разьбяра дзедка Мікалая, адзінага жыхара вёскі Стойлы, што на ўскрайку Белавежскай пушчы, часта прыязджаюць госці. Вабяць іх сюды незвычайныя ўспаміны старога майстра, а таксама калекцыі драўляных постацяў былых аднавяскоўцаў і сцэнак з сельскага жыцця.

Кацярына Мядзведская

Экспазіцыя яго твораў нядаўна пабывала ў Польшчы, многія работы разьбяра знаходзяцца ў раённых краязнаўчых музеех краіны, а таксама ў прыватных калекцыях. А сам Мікалай Тарасюк удзельнічае ў шматлікіх кірмашах народнай творчасці, якія, трэба заўважыць, сёння суправаджаюць амаль кожнае свята, і з задавальненнем дзеліцца з наведвальнікамі творчымі здабыткамі.

А колькі такіх майстроў-самародкаў у мястэчках і вёсках па ўсёй краіне! Узяць, прыкладам, Брэстчыну. Вельмі багатае на жывыя традыцыі Палессе: тут развіты і лозапляценне, і ткацтва, і кавальства, і бондарства. У вёсцы Гарадная, што ў Столінскім раёне, захавалася амаль што ў аўтэнтчным выглядзе ганчарны промысел. Шэсць патомных майстроў вучаць рамяству моладзь у цэнтры ганчарства, створаным пры сельскім клубе. У вёсцы ўжо

двойчы праходзілі пленэры, у якіх удзельнічалі майстры з розных краін, нават з Даніі. Заканчваліся святы кірмашамі. Гліняны посуд пад час іх прадавалі на вазах з сенам, як гэта рабілася раней, каб не пабіўся. “Такія гістарычныя рэканструкцыі вельмі вабяць турыстаў”, — упэўнена казала пад час прэс-канферэнцыі, прысвечанай захаванню і развіццю народных промыслаў і выкарыстанню вырабаў народных майстроў у турыстычнай галіне, загадчыца аддзела традыцыйнай культуры Брэсцкага грамадска-культурнага цэнтру Ларыса Быцко.

Цікава, што ганчары з вёскі Гарадная праводзілі і майстар-класы для замежных калег. “Гэтыя майстры робяць рэчы, якім бы і прафесійныя мастакі іншым часам пазайздросцілі, — заўважае Ларыса Быцко. — Бо ў гэтай справе важная не столькі ўменне, колькі вобразнасць, народны дух...”

Зразумела, вельмі добра мо-

Цеплыня рук майстра — у кожным творы

гуць дапоўніць адзін аднаго рамяство і турызм. У імклівым часе набываюць новы сэнс многія сімвалічныя рэчы. І калі раней без гліняных глечыкаў, тканых дываноў не маглі абысціся ў сям’і, цяпер такія вырабы — хутчэй прадметы дэкору.

Усё больш папулярным становіцца адпачынак у аграсядзібах, і каштоўная знаходка для іх гаспадароў — рэчы народных

майстроў. Бадай, ніхто лепей за іх не зможа стылізаваць знешні выгляд, інтэр’ер сучаснай сядзібы пад мілую сэрцу даўніну. Вось тут на дапамогу і прыйдучь ганчары, разьбяры, кавалі, ткачы. А калі наладзіць яшчэ і экскурсіі да вясковых умельцаў, то агратурызм, пэўна ж, набудзе каларытны рысы. А народныя промыслы атрымаюць новы штуршок для развіцця.

Цяпер і па-беларуску

Невялікая керамічная таблічка з тэкстам малітвы на беларускай мове ўстаноўлена ў ерусаліміскім храме нацый Pater Noster

Назва храма перакладаецца з латыні як назва самай галоўнай хрысціянскай малітвы — “Ойча наш”. Паводле падання, менавіта на гэтым месцы Ісус Хрыстос прачытаў апосталам “Ойча наш” — у адказ на іх просьбу навучыць іх маліцца.

Сцены храма ўпрыгожаны керамічнымі дошчачкамі з тэкстамі малітвы на розных мовах народаў свету. Цяпер там сабраны амаль сто трыццаць таблічак. Але беларускай у іх ліку дагэтуль не было. У цырымоніі ўрачыстага адкрыцця прынялі ўдзел Мітрапаліт Мінска-Магілёўскі арцыбіскуп Тадэвуш Кандрусевіч і біскуп Уладзіслаў Блін, а таксама каля ста пяцідзесяці пілігрымаў з Беларусі.

Дарэчы, асвячэнне дошчачкі планавалася правесці яшчэ ў маі, аднак у сувязі з беатыфікацыяй Папы Рымскага Яна Паўла II яго было перанесена на кастрычнік.

Каштоўныя дэталі — у малюнку гісторыі

Унікальныя артэфакты былі прадстаўлены на канферэнцыі ў Віцебску

Гэтыя грабяні — са знаходак у Віцебску

Сяргей Кочатаў

Вынікі гістарычных даследаванняў, а таксама знаходкі мінулага археалагічнага сезона былі прадстаўлены на навукова-практычнай канферэнцыі “Віцебскія старажытнасці”. У ёй удзельнічалі навукоўцы, археолагі і музейныя работнікі. Зацікавіліся працай віцебскага археалагічнага форуму і спецыялісты з Расіі,

Латвіі. Рабіліся паведамленні пра археалагічныя даследаванні, прысвечаныя развіццю Віцебшчыны з найстаражытных часоў да пачатку XX стагоддзя, а таксама па краязнаўстве і праблемах фарміравання музейных калекцый.

Упершыню навуковай грамадскасці былі прадстаўлены ўнікальныя прадметы, знойдзеныя археолагамі на тэрыторыі

старажытнага Замкавага ручая ў Віцебску. Пад час археалагічных даследаванняў, якія вядуцца з 2010 года пры ўзвядзенні адміністрацыйнага будынка ў рэчышчы Замкавага ручая, спецыялісты выявілі вялізную драўляную канструкцыю на глыбіні каля васьмі метраў ад паверхні дзённага слоя. Па папярэдніх ацэнках, калісьці гэта была гаспадарчая пабудова. Унутры яе знайшлі эфес шпагі і некалькі лезаў шабеля, а таксама крыжык з каляровага металу, які навукоўцы датуюць канцом XVIII — пачаткам XIX стагоддзя, гузік, пэўна, ад мундзіра ваеннаслужачага французскай арміі. Сярод знаходак археолагаў — вельмі рэдкія знакі адрознення і значкі, якія насілі ваенныя ад кавалерыі. Сярод каштоўнасцяў — і старажытнарускі крыж-энкаліпён, а таксама вітыя драўляныя бранзалет і пярсцёнак, магчыма, з XII — XIII стагоддзяў.

Прыгажосць ад Жыжаль

Кераміка з розных краін гасцявала ў сталічнай галерэі “Універсітэт культуры”

Як вядома, беларускія майстры-ганчары здаўна славіцца прыгожымі вырабамі. Многія з гэтых вырабаў, аднак, раней мелі найперш утылітарнае прызначэнне. Цяпер жа ў краіне ўтварылася моцнае творчае кола майстроў-керамістаў, пераважна людзей вельмі працавітых, з добрым густам і вышэйшай мастацкай адукацыяй. Яны актыўна выкарыстоўваюць гліну для стварэння цікавых інтэр’ерных кампазіцый, а таксама работ, якія з поўным правам называюць твораў мастацтва.

Вось і міжнародны пленэр “Арт-Жыжаль”, задуманы для сустрэч апантаных керамікай творцаў з розных краін, не першы год арганізуе майстар з Бабруйска Валерый Калтыгін. Прайшоў пленэр і гэтым летам. А ў сталічнай галерэі “Універсітэт культуры” былі прадстаўлены ўжо плён працы ўдзельнікаў пленэру. Свае творы дэманстравалі майстры з Беларусі, Балгарыі, Расіі, Украіны, Казахстана, Турцыі і іншых краін. Розныя стылі работы, незвычайныя формы, адметныя вобразы і тэхналогіі абыходжання з глінай — усё гэта не можа не выклікаць захаплення. Што ж, старажытны славянскі Жыжаль, бог агню, дакладней, гаспадарчага полымя, у гонар якога названы пленэр, мусіць, таксама рады за майстроў, якія ствараюць прыгажосць з гліны.

На добрую долю, на шчасце...

Больш за два дзясяткі абрадавых ручнікоў адноўлены ў Нараўлянскім раённым цэнтры рамястваў

Менавіта гэты раён на Гомельшчыне славіцца вялікай разнастайнасцю абрадавых вясельных ручнікоў. Вядомыя і падножныя, і ручнікі для звязвання рук маладым... Раней ткаліся спецыяльныя ручнікі для вячання ў царкве: такія нявеста працягвала па падлозе вакол алтара. Многія з абрадавых ручнікоў знаходзяцца ў прыватных калекцыях у адзіным экзэмпляры.

Больш за дваццаць абрадавых ручнікоў удалося аднавіць спецыялістам Нараўлянскага цэнтру рамястваў за апошнія два гады, і сёння гэта калекцыя абрадавых ручнікоў — адна з лепшых на Гомельшчыне.